

System odchovu býků plemene belgické modrobílé v Belgii

Systém odchovu a testování vlastní užitkovosti plemenných býčků plemene belgické modré je v Belgii soustředěn do dvou odchoven. První z nich, která se nachází ve vlámské části Belgie v městečku Ciney, byla ze státních prostředků postavena již v roce 1972. Konec 80. a začátek 90. let znamenal pro plemeno belgické modré velký rozmach, který způsobil „hlad“ chovatelů po plemenných býčcích. Stále tak sílil tlak na výstavbu další odchovny, jelikož ta v Ciney svou kapacitou již nedostačovala plně tyto požadavky pokrýt. Druhá, vysoce moderní odchovna, kterou investicí 60 milionů BEF podpořila valonská vláda, byla dostavěna roku 1992 v městě Ath. Dnes se na obou odchovnách ročně testuje zhruba 350 býků. Vzhledem k tomu, že se plemeno stále rozšiřuje především do zahraničí, očekává se, že počet testovaných býků ještě mírně naroste. Obě odchovny slouží pouze pro býky plemene belgické modré, přičemž na stanici v Athu se také každoročně testuje několik býků kombinovaného užitkového typu.

Vlastní odchov a testace jsou rozděleny na několik etap. První etapou je pečlivý výběr nejlepších rodičovských kombinací. Jako matky býků jsou vybírány pouze krávy, které jsou zapsány v plemenné knize v oddílu A, pocházejí ze stád, kde jsou všechny krávy lineárně ohodnoceny, splňují požadavky pro výšku v kohoutku a v lineárním hodnocení zevnějšku dosáhly v pěti hlavních znacích minimálního počtu předepsaných bodů (výška - 75,

stačí, aby byl zařazen do první kategorie, ale není nutné, aby byl prověřen v kontrole dědičnosti. Na býky z přirozené plemnitby jsou kladeny přísnější nároky - během každoroční inspekce plemenné knihy musí být klasifikováni do první kategorie a každý rok při lineárním hodnocení musí dosáhnout minimálního

je to, že zdaleka ne všechna telata pochází z farem IBR prostých. Ze zooveterinárních důvodů se proto pro napájení telat používá výhradně mlezivo a mléko z „banky“, které pochází od krav z farem IBR a BVD prostých. Toto opatření slouží k tomu, aby se býci, kteří odchovnými projdou, mohli deklarovat jako IBR

Na odchovně v Athu jsou býčci ustájeni ve venkovních individuálních boxech až do věku tří měsíců

počtu bodů v hodnocení zevnějšku (výška - 75, osvalení - 86, stavba kostry - 81, postoj končetin - 85 a celkový vzhled - 75). Shodně pro obě skupiny býků platí, že musí mít alespoň minimální výšku v kohoutku podle standardu vzhledem k věku.

Druhá fáze nastává při přesunu býčků do vlastní odchovny. I přesto, že býci začínají vlastní test až v 7 měsíčním věku, na odchovnu jsou přesouváni prakticky ihned po narození maximálně do věku 5 dní. Tento termín platí pro odchovnu v Athu. Na stanici

v Ciney je možno naskladnit býčka do věku 4 měsíců. To je jeden z rozdílů mezi oběma stanicemi. Podmínkou v obou odchovnách však je, že tele nesmí být napojeno mlezivem od matky. Důvodem

a BVD negativní. Během přípravného období jsou rovněž 3x prováděny veškeré veterinární testy.

V minulosti existoval systém, kdy inseminační stanice býků (Haliba a Linalux) měly možnost nakoupit od chovatelů původově nejlepší býčky ještě před jejich přesunem do odchoven a ihned po základním výběru, jestliže uspěli a byli vybráni, putovali rovnou na jejich stanice. Tato praktika se ale nelíbila některým chovatelům, kteří tento postup považovali za diskriminaci. Proto dnes všichni býci zůstávají po celou dobu odchovu a testace majetkem chovatelů a teprve při aukcích, které následují po základním výběru a do kterých vstupují všichni vybraní býci bez rozdílu, mají možnost všichni zúčastnění zasáhnout do dražebních „bojů“ o nejlepší kusy bez toho, aby byl kdokoliv předem zvyhodňován.

Za celý odchov, tj. od přesunu býčka až do konce testu ve věku 13 měsíců, zaplatí chovatel 45 000 BEF (asi 38 250 Kč). Vezmeme-li v úvahu, že býček stráví na stanici celkem 390 dnů, vychází cena za krmený den zhruba 115 BEF, což je okolo 100 Kč. Samozřejmě, že finanční prostředky, které chovatelé za odchov zapla-

Na odchovně v Ciney má každý býk svůj krmený box

osvalení - 84, stavba kostry - 79, postoj končetin - 85 a celkový vzhled - 70). Jako otcové býků jsou vybíráni buď býci z inseminace, nebo z přirozené plemnitby. Jestliže je otcem inseminační býk,

Skupina nejlepších býků z inseminační stanice Haliba

ti, nestačí plně pokrýt provoz stanice, a tak zbývající část peněz poskytuje stát. Ve smlouvě, kterou chovatel s provozovatelem odchovny podepisuje, jsou velmi přesně definována práva a povinnosti pro obě strany. Jedním z nich je finanční vyrovnání v případě úhynu býka. Jestliže tele uhyne do 5 dnů věku, veškerou odpovědnost nese chovatel. Poté se ale situace obrací ve prospěch chovatele - jestliže býček uhyne do věku jednoho měsíce, zaplatí odchovna chovateli 20 000 BEF a v případě, že uhyne po 1 měsíci věku, dostane chovatel 50 000 BEF.

Mladí býčci do věku 3 měsíců jsou odchováni ve venkovních plastových boxech, kdy jsou krmeni mlékem, senem a již od raného věku se jim předkládá koncentrát. Ve věku 3 měsíců jsou přemístěni do kotců po třech až pěti kusech. Spolu s přesunem se mění rovněž složení krmné dávky - býci dostávají ad libitum seno a přesně dané množství koncentráту, přičemž platí, že věk v měsících se rovná množství koncentráту v kg tak, že v konečné fázi testu ve 12 měsících věku dostávají býci denní příděl 12 kg. Způsob, jakým se býkům přiděluje koncentrát, je druhým bodem, ve kterém se systém na obou odchovných rozchází; snaha sjedno-

tit ho se zatím ale neseťkala s úspěchem. Zatímco na odchovně v Athu je jeden automatický krmný box pro celý kotec a býci mají možnost přístupu k boxu a konzumace přiděleného množství koncentráту maximálně 12x za den, v Ciney je systém odlišný. Zde má každý z býků v kotci svůj vlastní box a ani přístup k boxu není nijak časově omezen. Na obou stanicích je pak každodenně počítačově vyhodnocován příjem koncentráту každého býka, aby se včas podchytil případný problém. Jestliže se nějaké komplikace u býka objeví, je přivolán jeho majitel, který se může sám rozhodnout, zda si býka odveze zpět či zda ho nechá v testu pokračovat, i když naděje, že test úspěšně dokončí, je nízká. Na druhé straně se stává velmi zřídka, že by byl býk vyřazen v průběhu testu z jiných než veterinárních příčin nebo závažných problémů s růstem.

V 7 měsících věku začíná pro býky nejdůležitější etapa celého odchovu - vlastní test. Od tohoto období jsou intenzivně sledováni a provádí se jejich hodnocení. Před začátkem testu a na jeho konci se měří a váží, sleduje se denní přírůstek a příjem krmiva a počítá se koeficient spotřeby koncentráту (spotřeba koncentráту na 1 kg přírůstku). Na konci testační-

ho období se pak provede lineární hodnocení zevnějšku a odhad tzv. tržní hodnoty býka (jednotka je belgický frank), která se odvozuje z ceny masa ve vztahu k živé hmotnosti býka ve 13 měsících. Tento odhad provádí jedná výběrová komise, ale především kvalifikovaný řezník, který se účastní výběrů býků. Ve výsledcích se pak publikuje jím stanovená hodnota.

Po skončení testu nastává poslední fáze, kdy jsou býci předvedeni k základnímu výběru. Hodnocení provádí komise stanovená plemennou knihou, která má 6 až 10 členů z řad chovatelů a technických pracovníků. Během výběru se posuzují výsledky, které býk dosáhl během testačního období, tělesná stavba, chůze a postavení končetin, výška v kohoutku, temperament a zda býk odpovídá požadavkům standardu plemene. Je zajímavé, jak velká váha je přikládána temperamentu zvířat. I když býk vykazuje nadprůměrné výsledky, ale je příliš temperamentní, bývá zpravidla vyřazen. Při výběrech jsou býci zařazováni do tří základních kategorií. Do první kategorie, do které spadá 40 až 50 % býků, se zařazují ti nejlepší býci kvalifikovaní jako plemenní, kteří jsou následně prodáváni na aukcích. Po aukci zhruba 10 až 12 % z nich putuje na inseminační stanice. Druhou kategorií (30 až 40 %) tvoří býci, kteří v testu uspěli, ale s horšími výsledky. Ti se vrací zpět chovateli s tím, že mohou být použiti jako plemenní ve stádech, odkud pochází. Do třetí skupiny (10 až 20 %) spadají býci, jež při výběrech neuspěli a nebyli vybráni do další plemnitby - ti končí na jatkách. Průměrné výsledky býků v testu a v jednotlivých kategoriích ukazují tabulky 1 a 2.

Chovatelé i inseminační stanice hodnotí celý systém testace jako funkční a velmi dobře propracovaný. Někteřím lidem se však nelíbí, a asi právem, že systém není zcela jednotný na obou odchovných a v některých aspektech tak těžko porovnatelný. I když se o tom veřejně nemluví, největším problémem je špatná komunikace mezi oběma belgickými regiony a neochota o něčem jednat.

Kamil Malát

Tabulka 1. Výsledky býků v testu (1996 až 1997)

	V 7 měsících	Ve 13 měsících
Výška v kohoutku	103 cm	121 cm
Hmotnost	260 kg	540 kg
Obvod hrudi	153 cm	196 cm
Celkový přírůstek za období od 7 do 13 měsíců - 280 kg		
Průměrný denní přírůstek - 1,556 kg		
Celkový příjem koncentráту během testu = 1485 kg		
1485 kg : 180 (počet dnů v testu) = 8,25 kg průměrný denní příjem koncentráту	1485 kg : 280 (celkový přírůstek v testu) = 5,3 kg průměrná spotřeba koncentráту na 1 kg přírůstku	

Tabulka 2. Výsledky dosažené v jednotlivých kategoriích (průměr let 1995 až 1997)

Kategorie	Hmotnost	Výška v kohoutku	Denní přírůstek	Koef. spotřeby koncentráту
1 - pro aukce	554 kg	121 cm	1,585 kg	5,224 kg
2 - na farmy	537 kg	121 cm	1,560 kg	5,336 kg
3 - poražení	517 kg	119 cm	1,512 kg	5,268 kg